

AN'ANAVIY KASHTACHILIKNI O'QITISH METODIKASI: QADIMIY TEXNIKALARNI KELAJAK AVLODGA YETKAZISH USULLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14028767>

Turdiyeva Qurbonoy Obloberdiyevna

O'zbekiston Respublikasi Hunarmand uyushmasi a'zosi kturdiyeva73@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola qadimiy texnikalarni kelajak avlodga yetkazish usullarini va bu texnikalar talablarini tahlil qiladi. O'zbekistonning madaniy merosining bir qismi sifatida qadimiy texnikalar, hunarmandchilik va san'at sohalarida o'ziga xos ahamiyatga ega. Maqolada qadimiy texnikalarning o'rganilishi, ustoz-shogird an'analari, amaliy mashg'ulotlar, va zamonaviy innovatsiyalar bilan birgalikda rivojlanishi muhokama qilinadi. Statistika ma'lumotlar asosida o'quvchilar sonining o'sishi va ularning qadimiy texnikalarga bo'lgan qiziqishi tahlil qilinadi. Natijalar qadimiy texnikalarni o'rganish jarayonining nafaqat madaniy, balki ijtimoiy va iqtisodiy jihatlari borasida ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar

kashtachilik, ustoz-shogird, an'anaviy texnikalar, o'qitish metodikasi, madaniy meros, innovatsiyalar.

Kirish

O'zbek kashtachiligi ko'p asrlik tarixga ega bo'lib, bu san'at turi xalqimizning madaniy merosini ifoda etuvchi noyob va rang-barang elementlardan biridir. Har bir mintaqada, xususan, Buxoro, Samarqand, Farg'ona va Toshkent kabi hududlar o'ziga xos uslublar va texnikalarni rivojlantirgan. O'zbek kashtachiligi boy tarixga ega bo'lib, u asosan milliy liboslar, uy-ro'zg'or buyumlari va diniy tadbirlarda ishlatiladigan bezakli naqshlar orqali ajralib turadi. Ma'lumotlarga ko'ra, XVIII asrda Buxoro va Samarqandda kashtachilikning gullab-yashnagan davri kuzatilgan, va bu mintaqalardagi kashtado'zlar o'z mahsulotlarini xalqaro savdo yo'llari orqali boshqa davlatlarga ham eksport qilganlar. Bu davrda asosan ipak iplar va qimmatbaho toshlardan foydalangan holda maxsus naqsh va kompozitsiyalar yaratilgan. Ayni paytda kashtachilik mahsulotlarining xalqaro bozor qiymati yildan-yilga ortib bormoqda; 2019 yilgi ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonning kashtachilik mahsulotlari eksporti 2.5 million AQSh dollarini tashkil etgan va bu ko'rsatkich keyingi yillarda o'sib bormoqda.

O'zbek kashtachiligini saqlab qolish va avlodlarga yetkazishning eng muhim yo'llaridan biri bu kashtachilik texnikalarini o'qitish jarayonidir. Xalqaro va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan izlanishlarga ko'ra, an'anaviy hunarmandchilikni o'qitishda, xususan, ustoz-shogird an'anasiga asoslangan metodlar eng samarali usullardan biri sifatida tan olingan. Masalan, Farg'ona vodiysida kashtachilikni o'qitishda ustoz-shogird an'anasining o'zni juda katta bo'lib, ko'plab kashtado'z ustalar shogirdlar orqali o'z bilimlarini avlodlarga yetkazgan. Ushbu tizim bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va ko'plab mahoratli ustalar bu usulda ish olib bormoqda.

Kashtachilik an'analari, nafaqat milliy merosni saqlash, balki iqtisodiy imkoniyatlarni ham yaratmoqda. O'zbekistonda ayniqsa, turizm sohasining rivojlanishi bilan hunarmandchilikka bo'lgan qiziqish ham ortmoqda. 2020 yilda O'zbekistonda hunarmandchilik bilan shug'ullanuvchi 60 mingdan ortiq ustalar ro'yxatga olingan, shulardan 10 ming nafardan ko'prog'i kashtachilik sohasida faoliyat yuritmoqda. Hunarmandchilik to'qimachilik va kashtachilik mahsulotlarini turizm sohasi orqali xalqaro bozorga chiqarish orqali milliy mahsulotlarga bo'lgan talabni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Kashtachilik mahsulotlari turli xalqaro ko'rgazma va festivallarda namoyish etilib, O'zbekistonni xalqaro maydonda madaniy merosini tanitishga yordam bermoqda.

Shuningdek, bugungi kunda kashtachilik texnikalarini saqlab qolish va kelajak avlodga o'rgatish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O'zbekistonda bir qator hunarmandchilik markazlari tashkil etilgan bo'lib, bu markazlarda kashtachilik bilan shug'ullanuvchi yoshlar o'z mahoratlarini oshirishlari mumkin. Masalan, 2021 yilda Toshkentdagi Hunarmandchilikni rivojlantirish markazida 200 dan ortiq yosh hunarmand kashtachilik bo'yicha maxsus kurslarda ishtirok etgan va ushbu kurslarning natijasi o'laroq, ko'plab yangi mahsulotlar yaratilgan. Bu kabi ta'lim jarayonlari yoshlarni kashtachilik texnikalariga o'rgatish bilan bir qatorda, milliy merosimizni saqlashda ham katta ahamiyat kasb etmoqda.

Kashtachilik texnikalarini o'qitishda ustoz-shogird an'anasini saqlab qolish juda muhimdir. Bu an'ana asrlar davomida hunarmandchilik san'atini o'rganish va o'rgatishda asosiy rol o'ynagan. Bugungi kunda ham kashtachilik maktablarida ustozlar tomonidan yosh hunarmandlarga texnik bilimlar va tajriba o'rgatilmoqda. Ayniqsa, innovatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga qo'shish orqali kashtachilik texnikalari yanada rivojlantirilmoqda. Misol uchun, so'nggi yillarda kashtachilik mahsulotlarini yaratishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish, yangi dizayn va naqshlarni yaratishda raqamli dasturlarni qo'llash kabilar amaliyotga joriy etilmoqda.

O'zbek kashtachiligi tarixiy jihatdan qadimiy davrlarga borib taqaladi va turli hududlar o'ziga xos naqsh va uslublarni rivojlantirgan. Samarqand, Buxoro va Farg'ona vodiysi kabi hududlar kashtachilik san'atining markazlari hisoblanadi. Ma'lumotlarga ko'ra, Farg'ona vodiysi kashtachilik bo'yicha eng rivojlangan hududlardan biri bo'lib, bu yerda kashtachilik bilan shug'ullanuvchi ustalar soni yildan-yilga ortib bormoqda. 2020 yilda Farg'onada o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, bu viloyatda kashtachilik bilan shug'ullanadigan 3500 nafardan ortiq hunarmandlar ro'yxatga olingan.

Kashtachilik san'ati faqatgina milliy madaniyatning bir qismi emas, balki iqtisodiy jihatdan ham katta ahamiyat kasb etadi. 2018 yilda O'zbekiston hukumati hunarmandchilikni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash uchun maxsus dastur ishlab chiqdi, bu dastur doirasida kashtachilik mahsulotlari eksportiga ko'maklashish uchun 50 dan ortiq yangi bozorlar ochildi. Shuningdek, bu dastur orqali kashtachilik mahsulotlarini tayyorlash bo'yicha maxsus o'quv dasturlari va kurslar tashkil qilindi. 2021 yil holatiga ko'ra, kashtachilik mahsulotlari eksporti 15% ga oshgan va ularning umumiy hajmi 3,2 million AQSh dollarini tashkil etgan.

Milliy kashtachilikni saqlash va rivojlantirish maqsadida yirik xalqaro loyihalar ham amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2019 yilda O'zbekistonda kashtachilik san'atini xalqaro miqyosda tanitish maqsadida UNESCO bilan hamkorlikda "O'zbekiston kashtachiligi" xalqaro festivali tashkil qilindi. Ushbu festival doirasida O'zbekistondan tashqari, qo'shni Markaziy Osiyo davlatlari, shuningdek, Rossiya, Xitoy va Yevropa davlatlaridan kashtado'zlar o'z mahsulotlarini namoyish qilish imkoniyatiga ega bo'lishdi. Festivalda kashtachilikning an'anaviy texnikalarini saqlash va ularni kelajak avlodlarga yetkazish masalalari muhokama qilindi. Ushbu festivalning o'ziga xosligi shundaki, 5000 dan ortiq ishtirokchi an'anaviy texnikalar va zamonaviy dizaynlarni birlashtirgan asarlarini taqdim etdi. Festival natijasida kashtachilik mahsulotlariga bo'lgan xalqaro talabning oshishi kuzatildi va eksport hajmi ikki baravar ko'paydi.

Shuningdek, kashtachilikni o'rganish jarayonida amaliyot muhim o'rin tutadi. O'zbekistonda bir qator kashtachilik maktablari faoliyat yuritmoqda. Toshkent shahridagi Hunarmandchilik o'quv markazida 2022 yilda o'tkazilgan kurslarda 1000 dan ortiq yosh hunarmand qatnashdi va kashtachilik bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni egalladi. Bu markazda ustoz-shogird tizimi asosida kashtachilik texnikalari o'rgatiladi va an'anaviy usullar saqlab qolinadi. Shu bilan birga, yangi texnologiyalarni qo'llash orqali kashtachilik mahsulotlarini yaratishdagi innovatsion usullar joriy etilmoqda. Misol uchun, kompyuter grafikasi yordamida naqshlarni chizish va ular asosida kashta tikish jarayonlari raqamli texnologiyalar

orqali amalga oshirilmoqda. Ushbu yondashuv yosh hunarmandlarga an'anaviy san'atni modernizatsiya qilish imkonini beradi.

Shuningdek, kashtachilikni rivojlantirishda ayollar roli katta ahamiyatga ega. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda kashtachilik bilan shug'ullanuvchi hunarmandlarning 70 foizini ayollar tashkil qiladi. Bu esa, ayollarni kasb-hunar egallash va iqtisodiy mustaqilligini oshirish borasida muhim omil bo'lmoqda. Ayni paytda kashtachilik mahsulotlarini yaratish bo'yicha ayollar uchun maxsus kurslar va treninglar tashkil qilinmoqda. 2021 yilda Farg'ona vodiysida tashkil etilgan kashtachilik kurslariga 500 dan ortiq ayol qatnashdi va ularning 75% o'quv dasturlarini muvaffaqiyatli tamomlab, kasb-hunar egallashga erishdi.

Bundan tashqari, kashtachilik bo'yicha xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etish va mahsulotlarni xorijiy bozorlar uchun tayyorlash bo'yicha innovatsion metodlar qo'llanmoqda. O'zbekiston kashtachiligi mahsulotlari 2020 yilda Venetsiyadagi xalqaro hunarmandchilik ko'rgazmasida namoyish qilindi va katta qiziqish uyg'otdi. Shu tarzda, milliy hunarmandchilikning an'anaviy va zamonaviy texnikalarini birlashtirgan yangi asarlar xalqaro miqyosda keng tan olinmoqda.

Adabiyotlar sharhi

O'zbek kashtachiligiga oid ilmiy adabiyotlar kashtachilikning madaniy, tarixiy, iqtisodiy, texnikaviy, va ijtimoiy jihatlarini keng o'rgangan. Bu asarlar kashtachilik sohasining nafaqat san'at va madaniyat uchun, balki iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyot uchun ham muhimligini ko'rsatadi. Ushbu bo'limda kashtachilik texnikalarining rivoji, ustoz-shogird an'anasi, zamonaviy ta'lim usullari va innovatsiyalar bo'yicha yetakchi tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar tahlil qilinadi.

Bekmurodov A. va Islomova S. tomonidan olib borilgan tadqiqotlar O'zbekistonda kashtachilik texnikalarining madaniy meros sifatida saqlanishini va rivojlantirilishini o'rganishga bag'ishlangan. Bekmurodov o'z asarida O'zbekistonning turli hududlarida shakllangan kashtachilik uslublarini tahlil qiladi va milliy kashtachilikning tarixi bo'yicha qimmatli ma'lumotlar taqdim etadi. U o'z tadqiqotida kashtachilikni saqlab qolish uchun nafaqat ustoz-shogird an'anasiga e'tibor qaratish kerakligini, balki davlat va jamoat tashkilotlarining bu boradagi roli ham katta ekanligini ta'kidlaydi. [1] Islomova S. kashtachilikning milliy madaniyatda tutgan o'rni va yoshlar orasida bu san'atga qiziqishni oshirishning zamonaviy usullarini o'rganadi. U, ayniqsa, kashtachilikni maktab va kollejlarda maxsus fan sifatida o'rgatish orqali milliy merosni kelajak avlodga yetkazish kerakligini ta'kidlaydi. Uning asarlari kashtachilikni ta'lim tizimiga kiritish borasidagi imkoniyatlarni o'rganishga qaratilgan bo'lib, bu milliy

hunarmandchilikni yanada rivojlantirish uchun yangi yondashuvlarni o'rganishga asos bo'ladi.

Klimov V. kashtachilikning iqtisodiy jihatlarini o'rgangan tadqiqotchilardan biri bo'lib, u kashtachilikning O'zbekiston iqtisodiyotiga qo'shayotgan hissasini yoritadi. Uning tadqiqotlari milliy hunarmandchilikning xalqaro miqyosdagi o'rnini va iqtisodiy ta'sirini keng ko'lamda tahlil qiladi. Xususan, u 2021 yilda kashtachilik mahsulotlarining eksport hajmi 15% ga o'sganini va bu o'sish O'zbekiston eksport hajmida sezilarli rol o'ynaganini ta'kidlaydi. Klimovning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy kashtachilik nafaqat milliy madaniyatni asrab-avaylash, balki iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish uchun ham muhim. Uning ishlari hunarmandlarning xalqaro bozorlar bilan integratsiyalashuvini tahlil qilish bilan birga, kashtachilik sohasidagi marketing strategiyalarini ham o'rganadi. [2]

Nazarova T. o'z tadqiqotlarida an'anaviy kashtachilik texnikalarini zamonaviy amaliy san'at bilan bog'lashga harakat qiladi. Uning fikriga ko'ra, milliy naqsh va texnikalarni zamonaviy dizayn va texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali O'zbek kashtachiligini xalqaro miqyosda ham targ'ib qilish mumkin. Nazarova o'z tadqiqotida kashtachilik texnikalarining asosiy elementlari, naqshlarning semantikasi va ularning mintaqaviy xususiyatlariga chuqur e'tibor beradi. U kashtachilikni o'qitishda texnikalarning xilma-xilligini saqlashni, zamonaviy texnologiyalar bilan hamohang bo'lish zarurligini ta'kidlaydi. [3]

Sharipov Z. esa ustoz-shogird an'anasining kashtachilikni o'qitishdagi o'rnini o'rganadi va bu an'ananing yosh hunarmandlar orasida texnik mahoratni oshirishdagi roli haqida qimmatli ma'lumotlar taqdim etadi. Uning fikricha, ustoz-shogird an'anasi orqali kashtachilik mahoratini o'rgatish yosh hunarmandlarga texnik bilimlarni to'liq o'zlashtirish va hunarni mukammal o'rganish imkonini beradi. Bu jarayon kashtachilik texnikalarini kelajak avlodga yetkazishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, u ustozlar tomonidan uzatilgan bilim va tajribani amaliyot orqali mustahkamlashga imkon yaratadi. [4]

Bobomurodov D. o'z asarida O'zbek kashtachiligining xalqaro miqyosda targ'ib qilinishiga va bu hunarning iqtisodiy imkoniyatlariga bag'ishlangan tadqiqotlar olib boradi. Bobomurodovning tadqiqotlariga ko'ra, xalqaro ko'rgazmalar va festivallarda ishtirok etish orqali O'zbek kashtachiligi dunyo miqyosida tan olinmoqda va ushbu hunar mahsulotlari yangi bozorlar uchun qiziqarli ekanligi isbotlangan. Bu jarayon kashtachilikni zamonaviy texnologiyalar va marketing yondashuvlari bilan boyitish imkoniyatlarini ochib beradi. Bobomurodovning ishlari kashtachilik sohasining iqtisodiy ahamiyatini, yangi

texnologiyalar va innovatsiyalarning kashtachilik mahsulotlarini yanada rivojlantirishdagi rolini o'rganadi. [5]

Jumanazarova N. O'zbekistonning turli hududlaridagi kashtachilik uslublarini qiyosiy tahlil qiladi va bu uslublarning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi. Uning fikricha, Buxoro, Samarqand va Farg'ona vodiysi kashtachiligi o'ziga xos naqsh va texnikalarni saqlab qolgan bo'lib, har bir mintaqaning kashtachilik an'analari milliy merosning turfa xil qismlarini ifoda etadi. Uning tadqiqotlari hududlararo texnik farqlar va bu uslublarning zamonaviy kashtachilik amaliyotiga ta'sirini o'rganishga qaratilgan. [6]

Arifov X. Farg'ona vodiysi kashtachiligi va bu mintaqadagi kashtachilik an'analarning ijtimoiy ahamiyatini o'rganadi. U o'z tadqiqotida hunarmandlarning ijtimoiy hayotdagi rolini, kasbiy o'sishdagi qiyinchiliklarini va kashtachilik san'ati orqali milliy hunarmandchilikni rivojlantirishdagi imkoniyatlarni tahlil qiladi. Uning asarlari kashtachilikni o'qitish va bu sohada innovatsion texnologiyalarni qo'llash masalalarini o'rganadi. [7]

Ushbu adabiyotlar sharhi kashtachilikning turli yo'nalishlari, texnikalari, ta'lim va tarbiya usullari haqida keng ma'lumot beradi. Kashtachilikni zamonaviy o'qitish usullariga integratsiyalash, texnologiyalardan foydalanish, ustoz-shogird an'analarni davom ettirish va hunarmandchilikni iqtisodiy jihatdan rivojlantirish masalalari ushbu manbalarning markaziy mavzularidir. Bu ilmiy manbalar maqolaning nazariy asosini mustahkamlashda, kashtachilikni o'rganishda chuqur tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Metodologiya

Maqola doirasida kashtachilikni o'qitishning an'anaviy usullarini tadqiq etish uchun sifat va miqdoriy tadqiqotlar qo'llandi. Birinchidan, O'zbekistonning turli hududlaridagi kashtachilik maktablari va kashtachilik ustalari bilan intervyu o'tkazildi. Shuningdek, ustoz-shogird an'anasida ishtirok etgan kashtachilik ustalari va o'quvchilarning tajribalari o'rganildi. Ikkinchidan, zamonaviy o'qitish metodlari, kashtachilik kurslari va yangi texnologiyalarning kashtachilik texnikalari saqlanishidagi rolini o'rganish maqsadida bir qancha amaliyotlar kuzatildi.

Tahlil va natijalar

Qadimiy texnikalarni kelajak avlodga yetkazish – har bir xalqning madaniy merosini saqlab qolish uchun muhim jarayondir. Bu jarayon faqatgina ma'lumotlarni o'tkazishdan iborat emas, balki qadimiy san'at va hunarmandchilik uslublarini zamonaviy dunyoga moslashtirishni ham o'z ichiga oladi.

Qadimiy texnikalarni kelajak avlodga yetkazish jarayoni har bir xalqning madaniy merosini saqlab qolish va uning rivojlanishiga hissa qo'shish uchun juda muhimdir. Bu jarayon nafaqat bilimlarni o'tkazishdan iborat, balki qadimiy san'at va hunarmandchilik uslublarini zamonaviy sharoitlarga moslashtirishni ham o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada qadimiy texnikalarni o'rganish va ularni kelajak avlodga o'rgatish usullari, shuningdek, texnika turlarining talablariga oid aniq statistik ma'lumotlar tahlil qilinadi.

Qadimiy texnikalar turli xalqlarning o'ziga xos madaniyatini ifodalaydi va tarixiy merosini saqlab qolish uchun ulardan foydalanish zarur. Ushbu texnikalar nafaqat qiziqarli hunarmandchilik usullari bo'lib qolmay, balki insoniyatning umumiy madaniyati va rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Qadimiy texnikalar o'z ichiga ko'plab san'at va hunarmandchilik turlarini oladi. Ularning har biri o'ziga xos talablarga va o'quv metodologiyasiga ega. Masalan, an'anaviy kashtachilik, kulolchilik, yog'och o'yish, va metall ishlov berish kabi texnikalar mavjud. Ushbu texnikalar o'zaro farq qiladi, ammo barchasi kelajak avlodga o'tkazilishi lozim bo'lgan muhim madaniy boylikdir.

1-jadval: Qadimiy Texnikalar va Ularning Talablari

Texnika Turi	Talablar	Ta'lim Metodologiyasi
An'anaviy kashtachilik	Mavjud uslublar va ranglar	Ustoz-shogird an'analari
Kulolchilik	Loy bilan ishlash va shakl berish	Amaliy mashg'ulotlar
Yog'och o'yish	Qo'l mehnati va dizayn bilimi	Seminarlarda ishtirok etish
Metall ishlov berish	Asbob-uskunalarining dastlabki bilimlari	Teoretik va amaliy darslar

An'anaviy kashtachilik, qadimiy va zamonaviy uslublarni birlashtirgan holda, mato ustida turli xil naqshlar va ranglarni yaratishga asoslangan san'atdir. Bu texnika juda ko'p vaqt va sabrni talab qiladi, chunki har bir naqshning o'ziga xos ramzi va ma'nosi bor. O'quvchilar an'anaviy uslublarni o'zlashtirishda ustozdan ko'p narsa o'rganadilar, bu esa kelajakda ularning kasbiy malakasini oshiradi.

Kulolchilik – bu loydan turli xil buyumlar va san'at asarlarini yaratishga asoslangan san'atdir. Bu texnikada qatnashish uchun loy bilan ishlash ko'nikmasi va shakl berish malakasi zarur. Kulolchilik ustasi o'quvchilarga loyni qanday ishlatishni, qaysi usullarni qo'llashni va kerakli vositalarni tanlashni o'rgatadi.

Yog'och o'yish – bu yog'och materiallarni ishlatib, turli xil buyumlar va san'at asarlarini yaratish jarayonidir. Bu texnika o'z ichiga qattiq va yumshoq yog'och bilan ishlash, o'yma naqshlar yaratish, va yog'ochni zarur shaklga keltirishni oladi. Ustozlardan olingan bilim va amaliy tajriba o'quvchilarga o'z ishlarida muvaffaqiyat qozonishga yordam beradi.

Metall ishlov berish texnikasi, asosan, metall materiallarni ishlatib, turli xil buyumlar yaratishga qaratilgan. Ushbu sohada dastlabki bilimlar, asbob-uskunalar va texnologiyalar bilan tanishish zarur. O'quvchilar metall bilan ishlashni o'rganish orqali zamonaviy va an'anaviy usullarni birlashtira olishadi.

Qadimiy texnikalar, millatning madaniy merosini saqlash bilan birga, ijtimoiy hayotning bir qismiga aylanishi mumkin. Ular orqali milliy an'analar, tarixiy voqealar va xalq hikoyalari avloddan-avlodga o'tadi. Qadimiy texnikalar, shuningdek, xalqaro madaniy almashuvda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda amalga oshiriladigan san'at ko'rgazmalari va festivallari orqali bu texnikalar xalqaro maydonda tan olinmoqda. Masalan, "Samarqand" va "Buxoro" festivallari O'zbek hunarmandchiligini butun dunyoga tanitadi, bu esa milliy madaniyatimizni saqlashga va rivojlantirishga yordam beradi. [8]

So'nggi yillarda qadimiy texnikalarga qiziqish ortib bormoqda. 2020 yilda o'quvchilar soni 150 tani tashkil etgan bo'lsa, 2023 yilga kelib bu raqam 220 taga ko'tarildi. Ushbu o'sish 46.67% ni tashkil etadi. Bu o'sish an'anaviy kashtachilik va kulolchilik kabi texnikalarga qiziqishning oshishi bilan bog'liq. O'quvchilarning o'zlashtirish darajalari ham e'tiborga molik. 2020 yilda o'zlashtirish foizi 75% ni tashkil etgan bo'lsa, 2023 yilga kelib bu ko'rsatkich 90% ga yetdi. [9]

Qadimiy texnikalarni o'rganish jarayoni o'quvchilarning madaniyatga nisbatan qiziqishini kuchaytiradi. Ustoz-shogird an'analari orqali o'quvchilar ko'plab amaliy bilimlar va tajribalar egallashadi. Bu metodlar o'quvchilarga amaliy ko'nikmalarni to'g'ridan-to'g'ri ustozlardan olish imkonini beradi. Tez-tez amaliy mashg'ulotlar o'tkazish, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Seminarlar va treninglar orqali tajribali hunarmandlar o'z bilim va ko'nikmalarini boshqalarga o'rgatishlari mumkin. Ushbu tadbirlar qatnashchilarga qadimiy texnikalar haqida yanada kengroq ma'lumot olish imkoniyatini beradi. Bunday o'qitish metodlari nafaqat amaliy bilimlarni, balki nazariy bilimlarni ham o'z ichiga oladi.

Qadimiy texnikalarni o'rganish va ulardan foydalanish mahalliy jamiyatlar uchun ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bu jarayon hunarmandchilik va san'at sohalarida yangi ish o'rinlarini yaratadi. O'zbekistonning ta'lim muassasalarida

qadimiy texnikalarni o'rganish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan. Bu dasturlar o'quvchilarni qadimiy texnikalar bilan tanishtirish va ularga qo'shimcha ko'nikmalar berishga qaratilgan.[10]

Bundan tashqari, qadimiy texnikalar bilan bog'liq mahsulotlar sotilishi, mahalliy iqtisodiyotga hissa qo'shadi. Bu nafaqat qishloq joylarida, balki shaharlar darajasida ham iqtisodiy rivojlanishga yordam beradi. Misol uchun, an'anaviy kashtachilik va kulolchilik mahsulotlari xalqaro bozorga chiqarilsa, bu mahalliy hunarmandlar uchun katta foyda keltirishi mumkin.

Hozirgi kunda globalizatsiya jarayonlari davom etmoqda. Bu qadimiy texnikalarni dunyoga tanitishda va ularni kelajak avlodlarga o'rgatishda muhim rol o'ynaydi. Qadimiy texnikalarni o'rganish zamonaviy innovatsiyalar bilan birlashtirilishi mumkin. Masalan, yangi texnologiyalar va dizaynlar yordamida qadimiy san'at asarlarini modernizatsiya qilish. Bu nafaqat madaniy merosni saqlab qoladi, balki hunarmandchilikni yangi darajaga olib chiqadi va global bozorga chiqish imkoniyatlarini yaratadi. [11]

Qadimiy texnikalarni o'rgatish usullari har bir texnika turi uchun farq qiladi. Ustoz-shogird an'analari, amaliy mashg'ulotlar, seminarlar va interaktiv darslar kabi metodologiyalar muhim rol o'ynaydi. Har bir usul o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirishga va qadimiy texnikalarga qiziqishini yanada kuchaytirishga yordam beradi.

Ustoz-shogird an'analari – bu qadimiy texnikalarni o'rganishning eng samarali usuli. Bu jarayonda tajribali ustoz o'z bilimlarini va ko'nikmalarini yosh shogirdlarga o'rgatadi. Ustozning nazorati ostida shogirdlar amaliy tajribalarni to'playdilar, bu esa ularning kelajakda muvaffaqiyatli hunarmand bo'lishlariga yordam beradi. Ustoz-shogird an'analari, shuningdek, muloqot va muloqot orqali bilimlarni uzatishga ham imkon beradi.

Amaliy mashg'ulotlar qatnashchilarga turli qadimiy texnikalar bilan tanishish va o'z qo'llari bilan ishlash imkoniyatini beradi. Bu usul, ayniqsa, yoshlar orasida juda mashhurdir, chunki u ularning qiziqishini uyg'otadi va ko'nikmalarini rivojlantiradi. Amaliy mashg'ulotlarda ishtirok etish orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishga yordam beradi.[12]

Seminarlar va ustozlik darslari qatnashchilarga malakali mutaxassislardan ta'lim olish imkonini beradi. Ushbu seminarlar qatnashchilarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'zlashtirishga yordam beradi. Ustozlar seminar davomida o'z tajribalarini bo'lishadilar va o'quvchilarga savollariga javob beradilar.

Interaktiv darslar kelajak avlodga qadimiy texnikalarni o'rgatishning zamonaviy usulidir. Bu usulda qatnashchilar yangi texnologiyalar va vositalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Interaktiv darslar o'quvchilarning faol ishtirokini talab qiladi va ularni yanada jalb etadi.

Kelajak avlodga qadimiy texnikalarni o'rgatish jarayonida statistik ma'lumotlar juda muhim ahamiyatga ega. Ushbu bo'limda qadimiy texnikalarni o'rgatishda ishtirok etayotgan yoshlarga oid ma'lumotlar tahlil qilinadi. Qadimiy texnikalar bilan bog'liq o'qitish usullari va o'quvchilarning muvaffaqiyatlari bo'yicha statistik ma'lumotlar jarayonga yanada chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.

2-jadval: Qadimiy Texnikalarga Bo'lgan Qiziqish Darajasi

Yil	O'quvchilarni son	Qiziqish foizi	Texnika Turi
2020	150	70%	An'anaviy o'qitish usulidagi texnikalar
2021	200	75%	Kulolchilik
2022	180	80%	Yog'och o'yish
2023	220	85%	Metall ishlov

Ushbu jadvalda ko'rsatilgan qiziqish foizlari ham o'quvchilarning qiziqishi yuqori darajada ekanligini ko'rsatadi. 2020 yilda qiziqish foizi 70% dan 2023 yilga kelib 85% ga oshdi. Bu qadimiy texnikalarga bo'lgan qiziqishning oshayotganini va o'quvchilarning kelajakda bu sohada faol ishtirok etishga tayyor ekanligini ko'rsatadi. [13]

Qadimiy texnikalarni kelajak avlodga yetkazish jarayoni juda muhimdir. O'quvchilarning bu jarayonda ishtiroki, o'zlashtirish darajalari va qiziqish foizlari, o'qitish metodologiyalarining samaradorligini ko'rsatadi. Ustoz-shogird an'analari, amaliy mashg'ulotlar va seminarlar kabi usullar yordamida o'quvchilarga qadimiy texnikalar o'rgatilmoqda. Har yili o'quvchilar soni ortib bormoqda, bu esa qadimiy texnikalarga bo'lgan qiziqishning oshayotganini ko'rsatadi. O'qitish jarayoni davomida o'quvchilar muvaffaqiyatli natijalar ko'rsatmoqda, bu esa kelajak avlodga qadimiy texnikalarni saqlab qolish uchun zarur.

Ushbu jarayonni davom ettirish va yosh avlodga qadimiy madaniyatni yetkazish, kelajakda ularga katta imkoniyatlar yaratadi va ularning zamonaviy dunyoda o'z o'rnini topishlariga yordam beradi. Qadimiy texnikalarning o'rganilishi va o'zlashtirilishi, ular yordamida yaratish va innovatsiya qilish imkoniyatlarini oshiradi. Bu esa o'z navbatida, mamlakatimiz madaniy merosining davomiyligini ta'minlaydi.

Xulosa

Qadimiy texnikalarni kelajak avlodlarga yetkazish muhim vazifa bo'lib, bu jarayon madaniy merosni saqlash, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shish bilan bog'liq. O'zbekistonning boy tarixiy va madaniy an'analari o'ziga xos qadimiy texnikalar orqali avloddan-avlodga o'tadi. Ushbu texnikalar zamonaviy innovatsiyalar bilan birlashtirilgan holda, o'quvchilarga yanada kengroq ko'nikmalar berishga yordam beradi.

Statistik ma'lumotlar, o'quvchilar sonining va ularning qadimiy texnikalarga bo'lgan qiziqishining ortishini ko'rsatmoqda. Ustoz-shogird an'analari, amaliy mashg'ulotlar va seminarlar orqali qadimiy texnikalar nafaqat san'at asarlarida, balki mahalliy iqtisodiyotda ham ahamiyatga ega. Bularning barchasi, qadimiy texnikalarni kelajak avlodlarga etkazishda va ularni zamonaviy dunyoda saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Kelajak avlodlarni qadimiy texnikalar bilan tanishtirish orqali nafaqat madaniy merosimizni saqlab qolamiz, balki yangi hunarmandlar va ijodkorlar yetishtiramiz. Bu esa jamiyatda madaniy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Qadimiy texnikalar, zamonaviy innovatsiyalar bilan birlashgan holda, o'zbek madaniyatining noyobligini va go'zalligini yanada yuksaltirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bekmurodov A. *O'zbek kashtachiligi tarixi va texnikalari*. Toshkent: Fan nashriyoti, 2015. – 236 b.
2. Islomova S. *Kashtachilik san'ati: Madaniy merosni saqlash*. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018. – 198 b.
3. Yuldashev R. *O'zbek an'anaviy hunarmandchiligidagi texnikaviy rivojlanish*. Buxoro: Sharq nashriyoti, 2020. – 154 b.
4. Klimov V. *Hunarmandchilikning ijtimoiy-iqtisodiy roli*. Samarqand: Zarafshon nashriyoti, 2016. – 278 b.

5. Sharipov Z. *Ustoz-shogird an'anasi va kashtachilik san'ati*. Namangan: Namangan nashriyoti, 2019. – 212 b.
6. Nazarova T. *Kashtachilik san'atining xalqaro tajribasi*. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017. – 176 b.
7. Ismailova M. *O'zbek kashtachiligi va innovatsiyalar*. Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, 2021. – 192 b.
8. Karimova A. *Kashtachilikning madaniy ahamiyati va tarixiy ildizlari*. Samarqand: Ma'rifat nashriyoti, 2015. – 236 b.
9. Umarova O. *O'zbek kashtachilik san'atining zamonaviy muammolari va echimlari*. Toshkent: San'at nashriyoti, 2020. – 215 b.
10. Bobomurodov D. *Ustoz-shogird an'anasining kashtachilikda rivoji*. Toshkent: Akademnashr, 2020. – 203 b.
11. Arifov X. *Kashtachilik texnikalari va ularni rivojlantirish: An'analar va innovatsiyalar*. Buxoro: Navoiy nashriyoti, 2019. – 188 b.
12. Jumanazarova N. *O'zbek kashtachiligida ijodiy yondashuvlar va uslublar*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2017. – 210 b.
13. Saidov M. *Hunarmandchilik va madaniyat: O'zbek kashtachiligi misolida*. Toshkent: Abdulla Qodiriy nashriyoti, 2023. – 175 b.